

LOTIN TILINING TIBBIYOT INSTITUTLARIDA DARS BERILISHINING ASOSIY PRINSIPLARI

Yoqubova Zuhra

Toshkent Pediatriya tibbiyot instituti o'qituvchisi.

Annotatsiya: Lotin tilini o'rganish tibbiy ta'limda chuqur ildizlarga ega va zamonaviy tibbiyotning ilmiy terminologiyasi, nomenklaturasi va asoslarini o'rganishning ajralmas qismi bo'lib qolmoqda. So'nggi o'n yilliklarda lotin tilida o'qitish susaygan bo'lsada, tibbiy ta'lim rahbarlari orasida sog'liqni saqlash fanlari talabalariga lotin tilini o'qitishning doimiy ahamiyati va afzalliklari tobora ortib bormoqda. Ushbu maqola tibbiyot maktablarida va ittifoqdosh sog'liqni saqlash dasturlarida lotin tilini samarali tiklash va o'qitishning ba'zi asosiy tamoyillarini bayon qiladi.

Kalit so'zlar: lotin tili, ahamiyati, tibbiyotda foydalanish, xorij mamlakatlari, sabablar

Аннотация: Изучение латыни имеет глубокие корни в медицинском образовании и остается неотъемлемой частью изучения научной терминологии, номенклатуры и основ современной медицины. Хотя преподавание латыни в последние десятилетия снизилось, сохраняющаяся важность и преимущества преподавания латыни студентам-медикам все чаще признаются среди лидеров медицинского образования. В этой статье излагаются некоторые ключевые принципы эффективного восстановления и преподавания латыни в медицинских школах и смежных программах здравоохранения.

Ключевые слова: латинский язык, значение, использование в медицине, зарубежные страны, причины.

Annotation: The study of Latin has deep roots in medical education and remains an integral part of learning the scientific terminology, nomenclature, and fundamentals of modern medicine. Although the teaching of Latin has declined in recent decades, the continued importance and benefits of teaching Latin to health science students is increasingly recognized among medical education leaders. This article outlines some key principles for the effective recovery and teaching of Latin in medical schools and allied health programs.

Keywords: Latin language, importance, use in medicine, foreign countries, reasons

Kirish: Rim imperiyasining qadimiy tili bo'lgan lotin tili tibbiyot sohasida uzoq va ko'p yillik tarixga ega. Asrlar davomida bu tibbiyot fanining asosiy tili bo'lgan va bugungi kunda ham tibbiyot mutaxassislari uchun muhim til bo'lib qolmoqda. Buning sababi, lotin tili tibbiy tushunchalarni tavsiflash uchun juda mos bo'lgan aniq va ixcham tildir. Bundan tashqari, ko'plab tibbiy atamalar lotin tilidan olingan, shuning uchun lotin tilini bilish tibbiyot talabalari va amaliyotchilariga ushbu atamalarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Kasbiy kompetentsiya yondashuvini amalga oshirish ta'lim va uning yangi o'qitish usullarida aks etishi lotin kurslariga mikro-ma'ruza va mavzularni tushuntirish kabi an'anaviy usullardan tashqariga chiqish talabini keltirib chiqardi. Talabalarni baholash uchun yangi va xilma-xil tadbirlar va usullar ko'paydi. Muayyan kompetentsiyalar to'plamini o'zlashtirish zarurati

ko'proq narsani talab qiladi, materialni taqdim etishda ham, sinovdan o'tkazishda ham samarali yondashuvlar bilim va ko'nikmalarda ham.

Lotin o'quv dasturining tabiati fanning o'ziga xos xususiyatlari bilan belgilanadi. An'anaga ko'ra, lotin tili "o'lik" tildir, ammo zamonaviy tillar uning morfologik va leksik imkoniyatlaridan foydalanadi, yangi terminologiyani shakllantirish uchun ko'plab derivativ modellar qo'llaniladi. Buni tavsiflash uchun LG Panin qoidalari yopiq yozuvlar korpusi yoki "muqaddas matnlar" bilan belgilanadigan "saqlovchi til" atamasini taklif qildi.

Tibbiy lotin tili maylum maqsadli til sifatida so'zlashuv tili sifatida yashamaydi, balki anatomik, gistologik va farmatsevtik nomenklatura uchun manba bo'lib, yangi tibbiy atamalarga asos bo'lib xizmat qiladi. Biroq, butun fan faqat lotin tilini o'rganish bilan cheklanmaydi, chunki klinik atamalar, masalan, asosan klassik yunon tilining elementlaridan olingan. Tibbiyot terminologiyasidagi faol roli va ontologik ahamiyatini hisobga olgan holda, lotin va klassik yunon tillari o'likdan ko'ra saqlovchi tillar sifatida ko'proq ta'riflanadi.

Hozirgi amaliyotda kurslarga odatda "Lotin tili" nomi beriladi, ammo buni o'zgartirish kerak deb o'ylash uchun yaxshi sabablar bor. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida bu kurslarning maqsadi, axir, talabalarni butun lotin tili va uning madaniy va tarixiy merosi bilan tanishtirish emas, balki ularga tibbiy terminologiya asoslarini o'rgatishdir. Talabalar faqat lug'at, affiksalar va lotin grammatikasi elementlarini, shuningdek, klassik yunon tilidan ko'p sonli morfema va leksik birliklarni, ayniqsa klinik va farmatsevtika terminologiyasini o'rganishadi.

Til o'rgatishning ko'plab usullari mavjud, ular Lotin tili faniga taalluqli, chunki uning maqsad va vazifalari zamonaviy tillarni o'rganishdan tubdan farq qiladi. Til o'rganishning har bir darajasida -fonetika, morfologiya, lug'at, sintaksis - tibbiy lotin kurslari faqat talabalar va mutaxassislarning yozma va og'zaki muloqoti uchun zarur bo'lgan ilmiy va tibbiy terminologiyaga mos keladigan materialni tanlaydi. Lingvistik kategoriyalardan uzoqlashishning klassik misoli M.N. Cherniavskiy darsligidagi harf juftlarini diftong va digraflarga ajratish taklifidir.

Lotin tilining boshqa o'qituvchilari turli xil tavsiyalar berishadi, masalan, uchinchi darajali ot turlarini to'liq qamrab olmaslik va buning o'rniga munozarani undosh va aralash shakllar bilan cheklash; istisno tariqasida rete so'zini berish; ikkinchi guruh sifatdoshlarining yasalişhini alohida ko'rsatish va tartibsiz sifatlar turkumining faqat bir qismini o'rgatish va hokazo.

Metodlar va usullar: Biz tahlil qilish uchun foydalangan materiallar ham uslubiy bo'limlar, ham lotin tilidagi turli darsliklarning mazmuni hisoblanadi. Shuningdek, biz lotin tili o'qituvchilari sinf tajribasi asosida o'z xulosalarini beradigan jurnal adabiyotlarini ko'rib chiqdik. Bizning usulimiz qiyosiy tahlillardan biri bo'lib, biz intizomning hozirgi holati va tendentsiyalarini o'rganishga, shuningdek, istiqbolli xulosalar chiqarishga intildik.

Muhokama: Tibbiyot terminologiyasini o'rganish barcha rus va ko'pgina yevropa tibbiyot maktablarining o'quv dasturlariga kiradi. Rossiya lotin tilini alohida fan sifatida taklif qiladigan kam sonli joylardan biri bo'lishiga qaramay, tibbiy terminologiya butun dunyo bo'ylab tibbiyot muassasalarida deyarli barcha o'quv kurslariga kiritilgan.

Kurslar turlicha nomlanadi va kredit soatlari soni ham har xil, ammo tibbiy atamalarning tartibi, yaratilishi va funksiyasini o'rganish nemis, avstriyalik, ingliz, chex, polyak, fin, bolgar va AQSH tizimlariga kiritilgan. Tibbiyot lotin tilini o'qitishning an'anaviy usullari materialni terminologik guruhlarga ajratadi va materialni modullarda taqdim etadi: anatomik, farmakologik va klinik.

Optimal ketma-ketlik anatomik moduldan boshlanadi, chunki u grammatika asoslarini o'rganish va tilga tizimli yondashish uchun asos yaratish bilan mos keladi. Bu, shuningdek,

maktablarga lotin kursini anatomiyaga kirish bilan sinxronlashtirishga imkon beradi, bu ikkala kursda ham optimal natijalarga erishish imkonini beradi. Farmatsevtik va klinik modullarning tartibi grammatik progressiyaning tuzilishiga turlicha yondashuvlarga qarab farqlanadi. Birinchi fonetik toifadan boshlab, har bir tanlov materiali kasb tiliga mosligidan kelib chiqqan holda tanlanadi.

Misol uchun, gumanitar fanlar talabalaridan farqli o'laroq, bo'lajak mediklar faqat urg'u joylashtirish qoidalarini o'rganish emas, balki eng keng tarqalgan qo'shimchalarning uzun va qisqa shakllarini o'rganadilar. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida lotin tilini o'rgatish asosan tarjima usuli (grammatik tarjima va leksik usul) orqali amalga oshiriladi, u qiyosiy metod bilan to'ldiriladi (rus, ingliz va boshqa yevropa tillari bilan o'xshashlik chizish).

Tibbiyot muassasalarida lotin tilini o'qitishda bir qator asosiy tamoyillarga amal qilish kerak. Birinchidan, asoslardan boshlash muhimdir. Talabalarga lotin alifbosi, talaffuzi va grammatikasi o'rgatilishi kerak. Ushbu sohalarda mustahkam poydevorga ega bo'lgach, ular tibbiy terminologiyani o'rganishni boshlashlari mumkin.

Ikkinchidan, o'qitishning turli usullaridan foydalanish muhimdir. Bunga ma'ruzalar, o'qishlar, munozaralar va viktorinalar kirishi mumkin. Shuningdek, talabalarga tibbiy kontekstda lotin tilidan foydalanish bilan shug'ullanish imkoniyatini berish muhimdir. Buni rol o'ynash, amaliy tadqiqotlar va bemorlar bilan suhbatlar orqali amalga oshirish mumkin.

Uchinchidan, lotin tilini talabalar hayotiga mos qilish muhimdir. Buni bugungi kunda tibbiyot sohasida lotin tilidan qanday foydalanilishini ko'rsatish orqali amalga oshirish mumkin. Masalan, talabalarga tibbiy darsliklarda, jurnallarda va bemorlar jadvalarida lotin tilidan qanday foydalanilishini ko'rsatish mumkin. Ularga tibbiy terminologiyada lotin tilidan qanday foydalanilishini ham ko'rsatish mumkin.

Yuqorida sanab o'tilgan asosiy tamoyillardan tashqari, tibbiyot muassasasida lotin dasturining muvaffaqiyatiga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan bir qator boshqa omillar ham mavjud. Bu omillarga quyidagilar kiradi:

Professor-o'qituvchilarning ta'lim berish sifati: Lotin tilini o'qitishga ishtiyoqli malakali va tajribali o'qituvchilarga ega bo'lish muhimdir.

Resurslarning mavjudligi: Talabalar darsliklar, lug'atlar va onlayn manbalar kabi turli xil manbalardan foydalanishlari kerak.

Ma'muriyatning qo'llab-quvvatlashi: Ma'muriyat lotin dasturini qo'llab-quvvatlashi va uni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur resurslarni taqdim etishi kerak.

Ushbu omillarning barchasi mavjud bo'lganda, tibbiyot muassasasidagi lotin dasturi talabalar va amaliyotchilar uchun qimmatli boylik bo'lishi mumkin. Lotin tili talabalarga tibbiy terminologiyani yaxshiroq tushunishga, muloqot qobiliyatlarini yaxshilashga va tibbiyot tarixini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Lotin tili tibbiyot mutaxassislari uchun muhim tildir. Tibbiyot muassasalarida lotin tilini o'qitishda bir qator asosiy tamoyillarga amal qilish kerak. Ushbu printsiplarga asoslardan boshlash, turli xil o'qitish usullaridan foydalanish, lotin tilini talabalar hayotiga moslashtirish va sabr-toqatli bo'lish kiradi. Ushbu asosiy tamoyillardan tashqari, tibbiyot muassasasida lotin dasturining muvaffaqiyatiga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan bir qator boshqa omillar ham mavjud. Ushbu omillarga o'qituvchilar tarkibining sifati, resurslarning mavjudligi va ma'muriyatning qo'llab-quvvatlashi kiradi. Ushbu omillarning barchasi mavjud bo'lganda, tibbiyot muassasasidagi lotin dasturi talabalar va amaliyotchilar uchun qimmatli boylik bo'lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. L.P. Varenina, "Til bo'lmagan dasturda til o'qitishning aralash usulining samaradorligi, Pedagogika va ta'lim psixologiyasi, §. 2, 48-52-betlar, 2012 yil.
2. A.V. Jurbina, "Vebinarlar orqali lotin tilining qisqa kursini o'rgatish: amaliyot va metod", byulleteni, y. 9-10 (104), 45-bet.50, 2015 yil.
3. L.V. Baiborodova, V.N Belkina, M.V Gruzdev, T.N Gushchina, "O'qituvchilar ta'lim muassasalari doirasida individuallashtirishning talabalarga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi", Novosibirsk Davlat Pedagogika Universiteti Axborotnomasi, jild. 8, yo'q. 5, 7-21-betlar, 2018 yil.
4. M. Hamilton, "O'qituvchidan o'qituvchiga bo'lgan tafovutni ko'paytirish: o'quv portfelining roli", o'qituvchi taylimini o'rganish, jild. 14 (1), 88-102-betlar, 2018. Olingan: <http://doi.org/10.1080/17425964.2017.1414041>
5. I.S. Arhipova, O.G. Olehnovich, O.Ju. Ol'shvang, "Tibbiyot maktabida lotin tilini o'qitishda elektron ta'lim resurslari". Qaytadan olindi: <http://www.vipstd.ru/index.php/en/-hum-11>
6. O.Yu. Ol'shvang, I.Yu. O'shvang, I.S.Arhipova, O.G.Olehnovich, "Lotin tili treneri talabalarining mustaqil ishini tashkil etish usullaridan biri sifatida". Olingan: <http://rosomed.ru/theses/328>
7. J.S. Martin, J.E Kreiger, A.L Apicerno, "Tibbiyot terminologiyasi kursi mazmunini yetkazib berishda gibrid sinfnig samaradorligi», O'qitish va o'rganish stipendiyasi jurnali, jild. 15, yo'q. 5, 72-81-betlar, oktabr, 2015 yil.
8. C.J. Brahler, D. Walker, "Ilmiy va tibbiy terminologiyani mantiqiy bo'lmagan assotsiatsiya texnikasidan foydalangan holda mnemonik strategiya bilan o'rganish", Adv Physiol Educ, no. 32, 219-224-betlar, 2008 yil.
9. Sadullaeva N., Sapaeva D. Analysis of Eponyms in the Terminology of Dermatovenerology //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 452-459.
10. Sadullaeva, N., & Bakhtiyorova, M. (2021). Reflection of Onomastic Principles in Naming. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 3001-3007.
11. Sadullaeva N., Burieva U. The Peculiarities of Incomplete Sentences in Modern English //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – C. 3008-3020.
12. Sadullaeva S., Arustamyan Y., Sadullaeva N. Shifting the assessment paradigm from knowledge to skills: Implementation of new appraisal procedures in EFL classes in Uzbekistan //International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering. – 2019. – T. 9. – №. 1. – C. 4943-4952.
13. Arustamyan, Y., Siddikova, Y., Sadullaeva, N., Solieva, M., & Khasanova, N. (2020). Assessment of Educational Process and its Organization. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(S1), 573-578.
14. Nilufar S., Elvira A. GENDER SPECIFICITY OF PEDAGOGICAL DISCOURSE //INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCES WITH HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. – 2023. – T. 3. – №. 08.05. – C. 187-190.
15. Gulnoza K., Sadullaeva N. LINGUISTIC FEATURES OF GLUTTONIC DISCOURSE.
16. Djafarova, Dildora, Yaxshiboyeva Nodira, and Abdullayeva Zulfiya. "Socio-Cultural Memory and Its Reflection in French Phraseology." *Journal of Positive School Psychology* (2022): 2883-2889.

17. Yaxshiboyeva, Nodira. "Reconstruction of coloristic expressions in erkin azam's" noise" and" pakana's love"." *Конференции*. 2021.
18. Ithomovna, Djafarova Dildora, and Bobokalonov Odilshoh Ostonovich. "Interaction of Language Games in the Articulation of “Historical Memory” Within French and Uzbek Phraseology." *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)* 2.1 (2024): 348-354.
19. Ithomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and J. A. Yakubov. "Archaic Phraseological Units as Windows into “Historical Memory” in French and Uzbek Linguistic Traditions." *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)* 2.1 (2024): 163-169.
20. Ithomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and Yaxshiboyeva Nodira Ergashovna. "Contemporary Usage of Archaic Phraseological Units Expressing “Historical Memory” In Uzbek and French Languages." *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769)* 2.2 (2024): 371-377.
21. Ithomovna, Djafarova Dildora. "Phraseological Units Expressing" Memory"/" Mémoire" in Linguistics and their Analysis through Texts." *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development* 2.11 (2023): 490-492.
22. Яхшибоева, Нодира. "Таржима жараёнида маданиятлараро мулоқотнинг социолингвистик хусусиятлари." *Академические исследования в современной науке* 2.17 (2023): 165-169.
23. Иногамова, Ф. М., and Н. Э. Яхшибоева. "Фразеологик маънонинг конвенциаллиги." *Academic research in educational sciences* 3.5 (2022): 1176-1182.
24. Яхшибоева, Н. (2023). Туристический дискурс как один из особых видов институционального дискурса. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(6), 879-884.
25. Яхшибоева, Нодира. "The role of tourism terminology in french." *O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI*, 2023,[1/4] (2023)